

8. Карнаухов О. В. Криміналістична характеристика контрабанди, її місце в криміналістичному забезпеченні розслідування кримінальних правопорушень / О. В. Карнаухов // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". – 2012. – № 2 (9). – С. 57–64.

9. Варава В. В. Концептуальні підходи та шляхи усунення конфлікту слідчої та оперативно-розшукової діяльності / В. В. Варава // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". – 2015. – № 1 (14). – С. 122–126.

10. Інформація про проведення заходів митницями ДФС із запобігання та протидії контрабанді, боротьби з митними правопорушеннями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>

11. Ліпинський В. В. Щодо кваліфікації дій, пов'язаних із користуванням чи розпорядженням транспортними засобами особистого користування, ввезеними на митну територію України в митному режимі тимчасового ввезення / В. В. Ліпинський // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". – 2015. – № 2 (15). – С. 45–50.

12. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>

13. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>

14. Лист ДФСУ від 21.10.2015 р. № 38702/7/99-99-26-03-02-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forum.liga.net>

15. Коваленко Н. В. Правовий режим антитерористичної операції / Н. В. Коваленко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: "Юридичні науки". – 2015. – Вип. 2. – Т. 2. – С. 135–141.

УДК 342.88

Д. В. Приймаченко, доктор юридичних наук,
проректор з наукової роботи Університету
митної справи та фінансів

В. В. Прокопенко, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри морського та митного права
Національного університету
"Одеська юридична академія"

УСНЕ ОПИТУВАННЯ ГРОМАДЯН І ПОСАДОВИХ ОСІБ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФОРМА МИТНОГО КОНТРОЛЮ

У статті досліджується усне опитування громадян і посадових осіб підприємств як форма митного контролю. Установлено значення усного опитування, його взаємозв'язок з іншими формами митного контролю. Увага акцентується на вадах правового регулювання, які обтяжують застосування усного опитування; запропоновано шляхи їх усунення.

Ключові слова: усне опитування; митний контроль; форми митного контролю; підстави проведення; інформація; протокол усного опитування.

© Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко, 2016

In the article the value of an oral survey and its correlation with other forms of customs control are defined. The genesis of legal regulation of the chosen form of customs control is researched. The attention is paid to the drawbacks of legal regulation that burden the use of oral survey. The ways of their eliminations are suggested.

Key words: oral examination; customs control; customs forms; base; information; protocol oral survey.

Постановка проблеми. Дотримання встановленого порядку та умов переміщення товарів через митний кордон України забезпечується практичною реалізацією всіх передбачених митним законодавством митних процедур. Особливе місце в цьому процесі відіграє здійснення митного контролю, безпосередня реалізація якого відбувається через відповідні форми, передбачені Митним кодексом України (далі – МК України). Так, однією з форм, передбачених галузевим кодифікованим актом, є усне опитування громадян і посадових осіб підприємств. Зазначена форма митного контролю характеризується специфічними характеристиками, які виділяють її серед інших форм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового регулювання митного контролю та практика його здійснення завжди були в полі зору науковців, практичних працівників та інших зацікавлених осіб. Так, обраній тематиці присвячено праці таких учених, як Є. В. Додін, Ю. М. Дьомін, С. В. Ківалов, В. Т. Комзюк, Б. А. Кормич, Т. В. Корнева, А. В. Мазур, П. В. Пашко, А. П. Федотов, І. О. Федотова, М. Г. Шульга та ін. Водночас комплексні дослідження усного опитування громадян і посадових осіб підприємств як форми митного контролю наразі відсутні, відтак поза увагою залишились і проблеми застосування обраної форми митного контролю.

Мета статті – проаналізувати усне опитування громадян та посадових осіб підприємств як форми митного контролю, правової регламентації, підстав і порядку її застосування, фіксації та використання отриманих результатів. Дане дослідження здійснено з метою встановлення вад правового регулювання обраної форми митного контролю та напрацювання рекомендацій щодо їх подолання.

Вклад основного матеріалу. Митний контроль – це одна з обов'язкових передумов здійснення законного переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Як складова митних процедур митний контроль являє собою сукупність заходів, що здійснюються для забезпечення дотримання норм МК України, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку. Всі ці форми митного контролю утворюють цілісну систему, кожен елемент якої перебуває в тісному взаємозв'язку і взаємодії з іншими. Це обумовлено загальними принципами митного контролю, його функціональним призначенням і характером організації. Крім цього, кожна форма митного контролю як елемент даної системи має індивідуальні характеристики, які визначають її місце серед інших форм, особливості її практичного застосування й значення отриманих результатів. Саме тому дослідження форм митного контролю має бути спрямоване на виявлення та аналіз цих індивідуальних характеристик, з урахуванням взаємозв'язку і взаємодії з іншими формами.

Усвідомленню сучасної правової природи усного опитування громадян і посадових осіб підприємств сприятиме історичний екскурс щодо даної форми митного контролю, його запровадження, вдосконалення та нормативного закріплення в митному законодавстві. Так, уперше термін “митний контроль” почав застосовуватись у Митному

кодексі СРСР (далі – МК СРСР), прийнятому в 1928 р. [1]. Але його зміст не було розкрито, не виокремлювались і форми митного контролю. Аналіз положень МК СРСР 1928 р. дозволяє стверджувати, що деякі форми митного контролю все ж виокремлювались, наприклад такі, як огляд вантажів, переогляд. Такої форми, як усне опитування, даний кодифікований акт не передбачав. У МК СРСР, що набув чинності в 1964 р. [2], норми, пов'язані з організацією та здійсненням митного контролю, було угруповано в окремому розділі, в якому в одній главі нормативно визначено окремі принципи здійснення митного контролю (наприклад, у ч. 1 ст. 9 зазначено, що вантажі, які переміщуються через державний кордон СРСР, підлягають митному контролю), час і місце митного контролю тощо. Аналогічно до попередньої редакції, в МК СРСР 1964 р. не визначено форми митного контролю й не передбачено застосування усного опитування.

Прийняття нової редакції МК СРСР у 1991 р. [3] стало наслідком здійснюваних у державі соціально-політичних реформ, перебудови економіки, ліквідації державної монополії на зовнішню торгівлю. Нормативно визначені в кодексі приписи внесли вагомий внесок у розвиток вітчизняного митного законодавства, визначили його подальший розвиток. Удосконалювалось правове регулювання організації та здійснення митного контролю. Аналіз ч. 2 ст. 27 МК СРСР 1991 р. свідчить про невичерпність переліку закріплених форм митного контролю, адже деякі з них прямо зазначалися, інші ж могли застосовуватись у разі їх регламентації іншими актами законодавства СРСР. І хоча усне опитування прямо не вказується в цьому переліку, але побіжний аналіз норм кодифікованого акта свідчив про можливість застосування посадовою особою митного органу такої форми забезпечення дотримання норм митного законодавства. Так, наприклад, передбачалася можливість декларування у письмовій, усній та інших формах, установлювався обов'язок надавати відомості, необхідні для митного контролю та митного оформлення і т. д.

Прийняття першого кодифікованого акта, яким був МК України в 1991 р. [4], заклало підвалини для формування та розвитку національної системи митного законодавства. Безумовно, можна стверджувати, що МК України був удосконаленим, адаптованим варіантом МК СРСР у редакції 1991 р., про що свідчить подібність їх ідеології, структури та змісту. Серед зазначених форм митного контролю усне опитування не визначалось, хоча передбачалась можливість застосування та інші форми контрольної діяльності, які не суперечать законам України.

Уперше у вітчизняному митному законодавстві нормативне закріплення усного опитування як самостійної форми митного контролю відбулося в Основах митних законодавств держав – учасниць СНД [5]. Проте процедура здійснення досліджуваної форми митного контролю визначена не була. Крім того, слід зазначити, що в практичній діяльності митних органів даний міжнародний документ не застосовувався.

У новій редакції МК України, який набув чинності 2002 р. [6], правова регламентація митного контролю та його форм суттєво змінилася. Поряд зі встановленням переліку форм митного контролю прописувався порядок застосування кожної форми, чого не було в жодному з попередніх нормативних актів. Вважаємо, що саме в МК України 2002 р. усне опитування громадян і посадових осіб підприємств отримало офіційне закріплення як одна з самостійних форм митного контролю.

У контексті аналізу норм національного законодавства доцільно звернути увагу на Міжнародну конвенцію про спрощення та гармонізацію митних процедур (далі – Конвенція) [7], до якої в установленому порядку приєдналася Україна в 2006 р. [8].

Предметом правового регулювання Конвенції є практично всі аспекти митного регулювання, в тому числі й митний контроль. У розділі 6, присвяченому митному контролю, форми не виділяються. Приписи Конвенції встановлюють, що митний контроль обмежується мінімумом, необхідним для забезпечення дотримання митного законодавства. За допомогою застосування системи управління ризиками встановлюються особи, товари і транспортні засоби, що підлягають перевірці, а також ступінь такої перевірки. Таким чином, положення Конвенції надають повну свободу учасникам у виборі й застосуванні форм митного контролю, основна мета – забезпечення дотримання митного законодавства шляхом застосування мінімуму форм митного контролю.

Наразі чинна редакція МК України, прийнята в 2012 р. [9], в цілому відповідає міжнародним вимогам і стандартам у сфері митного регулювання, в тому числі й у частині організації та здійснення митного контролю. Процедура здійснення усного опитування громадян і посадових осіб підприємств як форма митного контролю не зазнала суттєвих змін у порівнянні з попередніми редакціями кодексу.

Фактичний аналіз обраної форми митного контролю слід почати з підстав застосування форм митного контролю, конкретних фактів, що об'єктивно дозволяють звернутися до даної форми й використовувати отримані результати від її застосування. Дійсно, саме підстави дозволяють обрати ту чи іншу форму митного контролю, застосувати її в процесі здійснення митних процедур. Як і будь-яка інша форма митного контролю, усне опитування громадян та посадових осіб підприємств має свої особливості застосування. У цьому контексті хочемо акцентувати увагу на тому, що законодавець наділяє посадову особу органів доходів і зборів повноваженнями дискреційного характеру. Дійсно, посадова особа для забезпечення митного контролю може проводити усне опитування громадян та посадових осіб підприємств (ч. 1 ст. 342 МК України). Може, а не зобов'язана це робити. За загальним правилом форми й обсяги контролю обираються на підставі результатів застосування системи управління ризиками. Звідси випливає, що в разі застосування усного опитування громадян та посадових осіб підприємств уповноважені особи в кожному конкретному випадку керуються іншими підставами.

Для виявлення таких підстав доцільно проаналізувати зміст поняття “усне опитування громадян та посадових осіб підприємств”. Відповідно до ч. 2 ст. 342 МК України, усне опитування громадян та посадових осіб підприємств – це отримання посадовою особою органу доходів і зборів інформації, що має значення для здійснення митного контролю, від осіб, які володіють такою інформацією. Припускаємо, що підставою для застосування досліджуваної форми є або повна відсутність необхідної інформації, або її недостатній обсяг, або існує потреба в уточненні вже наявної у посадовій особі інформації, яка має значення для здійснення митного контролю.

У такому випадку простежується явна потреба з'ясувати, що ж являє собою “інформація, що має значення для здійснення митного контролю”. Це дозволить не тільки розуміти зміст словосполучення, але й дозволить окреслити коло питань, які підлягають вирішенню, та їх змістовні межі.

Відповідно до Закону України “Про інформацію” [10], інформацією вважаються будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді (абз. 3 п. 1. ст. 1). Своєю чергою, публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка пе-

ребує у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом [11].

Комплексний аналіз норм МК України дозволив установити значення словосполучення “має значення для здійснення митного контролю”. Так, згідно з ч. 1 ст. 334 МК України, органи доходів і зборів вимагають від осіб, що переміщують через митний кордон України товари, транспортні засоби, лише ті документи та відомості, які необхідні для здійснення митного контролю та встановлені МК України [9]. Вважаємо, що ці “документи і відомості” саме і є тією інформацією, яка має значення для здійснення митного контролю. Приписи, що містяться в цій статті, принципово важливі, вони встановлюють вичерпний перелік документів і відомостей, необхідних для здійснення митного контролю, тобто тільки тих, що прямо передбачені МК України. В ч. 2 ст. 334 МК України зазначається, що зобов'язані особи надають такі документи та відомості як в усній, письмовій та/або електронній формах.

Отже, інформація, що має значення для здійснення митного контролю, її вид і обсяг прямо залежить від установленої форми надання такої інформації. Так, згідно з ч. 1 ст. 257 МК України декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом учинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення [9]. Тому усне опитування громадян та посадових осіб підприємств може мати місце як під час усного, так і письмового декларування.

Виходячи з того, що у разі письмового декларування відбувається заповнення декларації, в якій за визначенням має міститися вся необхідна інформація, зрозуміло, що застосування даної форми митного контролю недоцільно, адже інформація, отримана в результаті опитування, повинна несугтево відрізнитись від зафіксованої в декларації. Застосування усного опитування обмежуватиметься поясненням, уточненням інформації, зазначеної в митній декларації, детальнішим описом і характеристикою товару, уточненням мети переміщення товару (в тому разі, якщо правильність/адекватність обраного митного режиму викликає сумнів) і призначенням у цілому. Під час усного декларування застосування даної форми митного контролю має істотніше значення. У цьому випадку обрана форма митного контролю дозволяє посадовим особам отримати максимум інформації щодо предметів, які переміщуються. У процесі застосування усного опитування посадова особа митного органу має можливість отримати інформацію щодо: кількісних характеристик (у тому числі про наявність чи відсутність товару, в тому разі, коли є підстави щодо достовірності заявлених громадянином або посадовою особою підприємства відомостей); вартісних характеристик; якісних характеристик, у тій частині, що стосується компетенції органів доходів і зборів [12, 175]. Водночас слід розуміти, що усне декларування не означає, що посадова особа застосовує лише усне опитування як форму контролю, можуть застосовуватися й інші форми, передбачені митним законодавством.

І в тому, й в іншому випадку посадовим особам органів доходів і зборів доводиться ставити питання. Зрозуміло, що саме від правильно сформульованих і заданих запитань залежать відповіді, й відповідно, ймовірність отримання необхідної інформації. Тим часом, законодавством щодо цього нічого не передбачено, ані щодо вимог до питань та їх формулювання, ані приблизного переліку таких питань. Обумовлено це неможливістю передбачити й “передбачити” в законодавстві такі подробиці, окремий випадок визначає багато умов.

Як уже зазначалось вище, передбачені форми митного контролю у всій своїй сукупності утворюють єдину систему, в яку всі вони об'єднані, перебуваючи в тісному взаємозв'язку і взаємодії. Так, відомості, отримані під час застосування інших форм митного контролю (перевірка документів і відомостей, необхідних для митного контролю; митний огляд; огляд територій і приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі тощо), можуть стати підставою для застосування усного опитування громадян та посадових осіб підприємств. Є також зворотній взаємозв'язок, який полягає в тому, що відомості, отримані під час усного опитування, можуть стати підставою для застосування додаткових форм митного контролю, повторного проведення раніше застосованих форм тощо. Наслідком проведення усного опитування може також стати проведення митного огляду (огляду і переогляду товарів, транспортних засобів, особистого огляду громадян), направлення запитів на підставі отриманої інформації для її уточнення (перевірки) тощо. На підтвердження цього доречно звернути увагу на вербальні й невербальні ознаки поведінки осіб, які можуть стати підставою для проведення деяких форм митного контролю [13, 199]. Вважаємо, що під час проведення усного опитування виявлення таких ознак поведінки цілком імовірно. Зумовлюється це передусім наявністю безпосереднього контакту між посадовою особою органів доходів і зборів та опитуваною особою. Важлива роль в цьому професійних якостей посадової особи органів доходів і зборів, її компетентність, комунікабельність, спостережливість. Уміння зчитувати, аналізувати психологічний стан людини, враховувати фактори, що впливають на неї, тим більше в умовах перетину кордону й залежно від виду транспорту, яким здійснюється переміщення. Усне опитування дозволяє «прозондувати» опитувану особу. Ставлячи запитання, посадова особа може переконатись у своїх припущеннях щодо мети та мотиву тієї чи іншої поведінки опитуваної особи. Досвідчений працівник органу доходів і зборів з високим ступенем імовірності може встановити психологічний стан людини з урахуванням відповідей на запитання, емоційної реакції, що виникають під час формулювання відповідей на ці запитання. Безумовно, навіть з урахуванням цього немає стовідсоткової впевненості в тому, що виявлення таких ознак поведінки й застосування відповідних форм митного контролю завершиться успішним результатом. Не можна виключати варіанти, коли психологічний стан людини, ознаки його поведінки однозначно переконуватимуть посадову особу органів доходів і зборів у необхідності застосування інших форм митного контролю. Не слід виключати варіанти, коли особи, які здійснюють переміщення предметів через митний кордон з порушенням митного законодавства, пройшли спеціальну психологічну підготовку. У такому разі їхня поведінка не викликає особливої підозри у працівників органів доходів і зборів.

Водночас усе це окремі випадки, навіть застосування інших форм митного контролю (за умови, коли факт учинення порушення митного законодавства не підтвердився), що ґрунтується на аналізі ознак поведінки особи, – це вже результат, адже реалізується одне із завдань: попередження порушень митних правил. Цим самим підтверджується аксіома: заходів щодо попередження правопорушень багато не буває. Вважаємо, що практична потреба наявності таких психологічних навичок та вмій у посадових осіб органів доходів і зборів обумовить необхідність приділяти цьому аспекту підготовки фахівців у галузі митної справи ще під час підготовки кадрів. Запровадження спеціальної психологічної підготовки дозволить майбутнім посадовим особам органів доходів і зборів отримувати такий досвід якомога раніше. Причому це також приверне

увагу науки, не лише правової, але й психології, здобутками якої необхідно буде керуватися як під час підготовки, так і під час практичної діяльності.

У ч. 3 ст. 342 МК України зазначено, що в разі необхідності під час проведення усного опитування складається протокол, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Про складання протоколу особа, яка опитується, попереджається перед початком опитування [9]. Зауважимо, що в юридичній літературі триває дискусія про те, який процесуальний документ складається за результатами усного опитування [12, 174]. Крім іншого, незрозуміло за якої необхідності під час проведення усного опитування складається протокол? Так, у науково-практичному коментарі до МК України зазначено, що така необхідність виникає тоді, коли отримана від особи інформація має бути зафіксована документально для подальшого проведення митного контролю тощо [14, 373]. Проте вважаємо, що такі випадки мають бути нормативно визначені й альтернативи цьому бути не може. Запропоноване пояснення потреби складання протоколу не усуває всі неточності. Головна з них прихована в назві форми митного контролю, адже це усне опитування.

Варіант усунення подібної ситуації використаний в МК Митного союзу ЄврАзЕС [15]. У ньому в переліку форм митного контролю поряд з усним опитуванням передбачено таку форму, як отримання пояснень. Усне опитування є правом посадових осіб митних органів опитувати фізичних осіб, їх представників, а також осіб, які є представниками організацій, котрі володіють повноваженнями щодо товарів, переміщуваних через митний кордон, без оформлення пояснень зазначених осіб у письмовій формі. Отримання пояснень – це отримання посадовими особами митного органу від перевізників, декларантів та інших осіб, у яких є відомості про обставини, що мають значення для здійснення митного контролю, необхідної інформації у сфері митної справи. Пояснення оформляються в письмовій формі, встановленій рішенням комісії Митного союзу.

Митне законодавство Європейського Союзу (далі – ЄС) схиляється до іншого підходу регулювання митного контролю та його форм. Загальна спрямованість у цьому аспекті простежується як у МК ЄС у редакції 2008 р. [16], так і в редакції 2013 р. [17]. На рівні ЄС установлюється право митних адміністрацій здійснювати будь-який вид контролю, який вони вважають необхідним, зрозуміло, що з урахуванням відповідних вимог та обмежень. Саме тому кодифікований акт не містить вичерпного переліку форм митного контролю. Водночас аналіз норм міжнародного акта свідчить про відсутність такої форми митного контролю, як усне опитування.

У практичній діяльності посадових осіб митних органів виникають спірні питання щодо процедури застосування усного опитування. Так, наприклад, незрозуміло як і про що попереджувати особу, яка опитується. Адже посадовій особі органів доходів і зборів заздалегідь не відомо, яку інформацію йому повідомить опитувана особа та яке практичне значення може мати ця інформація. Отже, з урахуванням того, що випадки обов'язкового складання протоколу не визначено, перед посадовою особою постає дилема: попереджати особу про складання протоколу й скласти його чи ні. Скласти протокол у кожному випадку означає ускладнювати процедуру митного контролю та збільшувати час його проведення, що суперечить нормативним вимогам. Складання протоколу після проведення усного опитування тягне за собою порушення не тільки приписів ст. 342 МК України, але й таких принципів здійснення державної митної справи, як дотримання прав і охоронюваних законом інтересів осіб, гласності та прозорості.

Однозначне розв'язання цієї колізії має вагоме практичне значення. Так, наприклад, за Інструкцією про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України [18] фізична особа має право ввозити в Україну та вивозити за межі України готівку в сумі, що не перевищує в еквіваленті 10 000 євро, без письмового декларування органу доходів і зборів (п. 2.1). За порушення зазначених умов декларування настає адміністративна відповідальність, передбачена ст. 472 МК України. Як свідчить аналіз практичної діяльності органів податків і зборів, інколи посадові особи у протоколах про порушення митних правил зазначають, що правопорушник під час усного опитування не заявляв про наявність товарів або інших предметів, які пізніше було виявлено у нього в ході огляду. При цьому в таких справах протоколів про проведення усного опитування немає. Це дає можливість у судовому засіданні особам, які притягуються до відповідальності, заявити, що про наявність зазначених товарів вони декларували під час усного опитування, тому складу правопорушення в їхніх діях немає.

Так, Кельменецький районний суд Чернівецької області постановою від 23 грудня 2004 р. притягнув до адміністративної відповідальності П. за ст. 340 МК України за недекларування ним 5 тис. молдавських лей і призначив йому адміністративне стягнення у вигляді штрафу в сумі 1 тис. 700 грн. Однак Апеляційний суд Чернівецької області постановою від 9 лютого 2005 р. це рішення районного суду скасував, урахувавши пояснення П., що зазначена сума грошей була ним задекларована усно й саме в такий спосіб виявлена працівниками митниці. При цьому під час проведення усного опитування П. працівники митниці протокол усного опитування не вели [19]. І такі випадки непоодинокі. У зв'язку з такими фактами Верховний Суд України звернувся з листом ще у 2005 р. до Держмитслужби України щодо необхідності усунення цього недоліку в діяльності митних органів.

Слід також зауважити, що форма протоколу, який може складатися під час проведення усного опитування, так і не затверджена відповідним центральним органом виконавчої влади – вже Державною фіскальною службою України.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи, можемо констатувати, що досліджувана форма митного контролю має важливе значення для забезпечення законності у сфері митного регулювання, спрощує порядок здійснення митних процедур. Про це свідчить простота та оперативність застосування досліджуваної форми контролю. Посадові особи органів доходів і зборів мають можливість реалізувати свої дискреційні повноваження. Багато чого залежить від рівня професійної підготовки посадової особи органів доходів і зборів та конкретної життєвої ситуації. Це універсальна форма митного контролю, яка застосовується постійно під час митних процедур як самостійно, так і в сукупності з іншими формами. Аналіз правозастосовної діяльності за участю посадових осіб органів доходів і зборів свідчить про наявність взаємозв'язку та взаємообумовленості між усіма формами митного контролю і усного опитування громадян та посадових осіб підприємств як однієї з них.

Дослідження підтвердило наявність вад як правового регулювання процедури застосування усного опитування громадян та посадових осіб підприємств, так і практики застосування цієї форми митного контролю. Так, необхідно зазначити наявність надмірної альтернативи, що проявляється в такому: по-перше, усне опитування “може” проводитись; по-друге, протокол проведення усного опитування складається “в разі потреби”. Наголосимо, що ця проблема МК України в редакції 2012 р. була усладкована від

попередньої редакції МК України. Фактично впродовж десяти років розв'язати цю проблему не вдалося. До вад також можемо зарахувати використання в статтях МК України, що регламентують порядок здійснення усного опитування термінів, які нормативного визначення не мають. Вважаємо, що це неприпустимо. Скажімо, “інформація, що має значення для здійснення митного контролю”, “особа, яка володіє інформацією, що має значення для здійснення митного контролю”. Ще більше ускладнює процедуру передбачена МК України можливість у разі потреби під час проведення усного опитування складати протокол. Нормативний припис у такому формулюванні сам по собі сприймається складно, не кажучи про його практичне застосування.

Таким чином, за результатами дослідження усного опитування громадян та посадових осіб підприємств як самостійної форми митного контролю здійснено спробу не лише виявити проблеми, але й запропонувати варіанти їх розв'язання. Переконані, що тільки комплексний підхід у дослідженні дозволяє усунути всі недоліки й вади, а також ефективно використовувати усне опитування громадян та посадових осіб підприємств як форму митного контролю.

Список використаних джерел:

1. Таможенный кодекс СССР [Электронный ресурс] : Закон, утвержден постановлением ЦИК СССР, СНК СССР от 19.12.1928 г. – Режим доступа : <http://www.lawmix.ru/sss/15913>
2. Таможенный кодекс СССР [Электронный ресурс] : Закон, утвержден Законом СССР от 15.07.1964 г. – Режим доступа : <https://www.lawmix.ru/sss/9278>.
3. Таможенный кодекс СССР [Электронный ресурс] : Закон, утвержден ВС СССР от 26.03.1991 г. – Режим доступа : <http://www.pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sss0358.htm>
4. Митний кодекс України : Закон України від 12.12.1991 р. № 1970-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 16. – Ст. 203 (втратив чинність).
5. Рішення про Основи митних законодавств держав-учасників Співдружності Незалежних Держав від 10.02.1995 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 85. – Ст. 79.
6. Митний кодекс України : Закон України від 11.07.2002 р. № 92-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38. – Ст. 288 (втратив чинність).
7. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. (в редакції від 26.06.1999 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_64.
8. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур : Закон України від 05.10.2006 р. № 227-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 48. – Ст. 1542.
9. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44–45, № 46–47, № 48. – Ст. 552.
10. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
11. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 1491.

12. Прокопенко В. В. Заходи адміністративного попередження, які застосовуються митними органами / В. В. Прокопенко // Юриспруденція – актуальные проблемы и пути совершенствования : монография / [авт. кол. : Заровнева Г. С., Иванов А. М., Корчагин А. Г. и др.]. – Одесса : КУПРИЕНКО С. В. – 2013. – Ст. 167–178.

13. Прокопенко В. В. Вербальні та невербальні ознаки поведінки осіб як підстава для проведення деяких форм митного контролю / В. В. Прокопенко // Визначальні тенденції генезису державності і права : зб. наук. праць Міжнародної науково-практичної конференції “Треті Прибузькі юридичні читання” / за ред. В. І. Терентьєва, О. В. Козаченка. – Миколаїв, 2007. – С. 199–200.

14. Науково-практичний коментар до Митного кодексу України : у 3 т. / кол. авт. ; за заг. ред. Азарова М. Я. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”. – 2012. – Т. 2. – 446 с.

15. Таможенный кодекс Таможенного союза ЕврАзЭС [Электронный ресурс] : решение Межгосударственного Совета Евразийского экономического сообщества на уровне глав государств от 27.11.2009 г. № 17 (в редакции Протокола от 16.04.2010 г.). – Режим доступа : <http://www.tsouz.ru/Docs/Kodeks3/Pages/default.aspx>

16. Регламент Європейського парламенту та Ради ЄС 450/2008 [Електронний ресурс] : від 23.04.2008 р. про встановлення Митного кодексу Співтовариства (Модернізованого Митного кодексу) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kompmp.rada.gov.ua/kompmp/control/uk/publish/article?art_id=47242&cat_id=46421.

17. Регламент Європейського парламенту та Ради ЄС 952/2013 [Електронний ресурс] від 09.10.2013 р. про встановлення Митного кодексу Співтовариства (Модернізованого Митного кодексу). – Режим доступу : <http://www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF>.

18. Інструкція про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України [Електронний ресурс] : затверджена постановою Правління Національного банку України від 27.05.2005 р. № 148. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>. – Назва з екрана.

19. Судова практика розгляду кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення, вчинені на кордоні з Республікою Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/E9DB04AC3FBF7F6AC2257B7C00424A33](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/E9DB04AC3FBF7F6AC2257B7C00424A33).